

koreninami. Drevesca s slabimi koreninami pa niso nič vredna. S cepljenjem v roki naj se prične. Pri cepljenji naj se rabi tekoče mazilo, koje si vsak prav lahko pripravi. Vzame se malo smrekove smole, koja se stopi in se ji prilije nekaj špirta. Svetujem vsakemu dvojno cepitev. Jabolka naj se požlahtnijo z angleško zlato zimsko parmeno, koja ima zelo ravno in hitro rast. Hruške smo do sedaj cepili z normansko moštnico, koja ima tudi prav ravno in močno rast, a skušnja je pokazala, da deblo normanske moštнице zelo rado ozebe, zato jo jaz nikomur ne priporočam.

Vzamejo naj se cepovi od kake druge hitro rastoče vrste, le tepke ne, ker tepka ima zelo počasno rast. Cepi se največ po načinu, ki se imenuje sedlanje, a cepi se lahko tudi na drug način. Najboljši način za vsacega je tisti, kojega je najbolj navajen, da se mu jih bo največ prijelo. Sadi se v drevesnico lahko precej, kakor hitro vreme pripusti. Če je tudi kasneje še mraz, ali če še tudi sneg pade, to cepljencem nič ne škoduje. Kdor ima pa cepiti tudi črešnje, ta naj to delo zvrši še v prvi polovici t. m., ker drugače se mu bode težko prijelo. Radi črešpelj hočem omeniti prihodnjič. Vse kar se sadi v drevesnico, moramo saditi v vrste, ker je najlepše in se prav lahko vpleve. Pri saditvi je paziti, da korenine lepo vpravamo in da nikdar globokeje ne sadimo, kakor je drevesce prej raslo. Pred saditvijo gnojiti ne smemo nikdar, ker frišen gnoj škoduje.

A. Likozar.

Iz deželnega zbora kranjskega.

(Tretja seja dne 12. prosinca.)

Poslanec Klu n poroča v imenu finančnega odseka o prošnji učitelja g. M. Ivanetiča za dovolitev 1. in 2. starostne doklade, ter nasvetuje, da se prošnja odkloni, ker v tem vprašanju deželni zbor ni kompetenten, temveč deželni šolski svet. Dalje poroča o prošnji vpo-kojenega učitelja Fr. Pavlina za zvišanje pokojnine. Dovolj se poleg pokojnine letnih 240 gld. za tri leta 120 gld. osebne doklade.

Prošnja učiteljev 2. in 3. plačilnega razreda v Ljubljani za zvišanje stanarine se odkloni z dostavkom, da se bode nánjo oziralo pri prihodnji razvrstitvi učiteljev.

Učiteljema na ljudski šoli v Toplicah-Zagorju se dovoli osebna doklada z naročilom deželnemu odboru, da skuša iztirjati to doklado pri rudniški družbi, katera jo je odpovedala.

Po proračunu deželnega odbora znaša za l. 1894. potrebščina normalno-šolskega zaklada 346.796 gld., pokritje pa 23.301 gld.; kaže se torej 323.495 gld. primanjkljeja, kateri se ima pokriti z 10% šolsko priklado in z doneskom deželnega zaklada. Finančni odsek je na jedni

strani za 2487 gld. skrčil potrebščino, ki po njegovem proračunu znaša 344.309 gld. na drugi strani pa je povikšal pokritje od 23.301 gld. na 29.301 gld. Vsled tega se tudi primanjkljej znižuje za 8487 gld. ter znaša 315.008 gld.

Glavno znižanje potrebščine doseglo se je pri aktivitetnih užitkih učiteljev s tem, da so se zbrisali zneski za nekatere na novo dovoljene šole ali razrede, o katerih pa ni pričakovati, da bi se v teku l. 1894. aktivirali, in da so se prihranki po 90 gld. odšteli od 70 začasnih učiteljev, ne pa samo od 50.

Pri pokritju mogel je finančni odsek povišati samo doneske od zapuščin, pri katerih je od 14.000 gld. poskočil na 20.000 gld. ker se je letos nadejati plačil od bogatih zapuščin kneza Auersperga in barona Apfaltrerna.

Dasiravno je pa finančni odsek pri potrebščini kolikor mogoče štedil, vendar iz primere s proračunom lanskega leta razvidimo, da se potrebščina normalno-šolskega zaklada letos zopet povišuje za 12.650 gld. Glavni del tega rednega povikševanja prihaja od tod, ker se leto za letom ustanavljajo nove šole, razširjajo razredi in pomnožujejo učitelji. Po izkazu deželnega šolskega sveta bilo je l. 1893. postavno dovoljenih šol 316, v katere pa niste všteti vадnica v Ljubljani in rudarska šola v Idriji; dejansko obstoječih šol pa je bilo 302; po izkazu za l. 1894. imamo postavno dovoljenih šol že 335, katerih je do zdaj aktiviranih 306, in pri katerih je nastavljenih 565 učiteljev, to je za 13 več, kakor v preteklem letu. Razširjenih je bilo 14 šol, in sicer 8 v dvorazredne, 3 v tri- in 3 v štirirazredne šole. Vsled tega so se povikšali aktivitetni užitki učiteljev od lani za 8520 gld., od katerih spada na plače 3836 gld., na službene doklade pa 3448 gld., ker je mnogo učiteljev v tem času pridobilo pravico do novih petletnic. Dopolnilne doklade k službenim so se pomnožile za 171 gld., opravilne doklade in njihove dopolnitve za 215 gld., in na novo so kot izredna potrebščina prirastle osebne doklade v znesku 850 gld., in sicer 600 gld. vsled deželnozborskega sklepa z dné 28. mal. travna 1893. za šestere ljubljanske učitelje III. plačilne vrste vsakemu po 100 gld., 250 gld. pa za prvega in drugega učitelja v Toplicah-Zagorji, katerima je tamošnja rudarska družba odpovedala izplačevanje njima priznane osebne doklade.

Dotacije so se pomnožile za 740 gld., ker je deželni šolski svet sporazumno z deželnim odborom zarad čedalje večjega števila razredov v uršulinski šoli v Ljubljani verskemu zakladu dovolil 140 gld. še za jedno učiteljico, 600 gld. pa odločil kot stalno dotacijo za štirirazredno šolo šolskih sester v Trnovem na Notranjskem. Ta šola je štela v preteklem šolskem letu v prvem razredu 50, v drugem 54, v tretjem 44 in v četrtem 17 učenk; z ministerskim odlokom z dné 31. grudna l.

1892. dobila je pravico javnosti in je velike dobrote za tamošnje kraje, ker se učenke podučujejo tudi v ženskih ročnih delih. Ob enem je ta šola velika olajšava za tamošnjo ljudsko šolo, katero zdaj obiskujejo samo dečki in katera ima zarad manjšega števila učencev več vspeha.

Tudi pri nagradah in podporah vidimo zdatno pomnožitev v skupnem znesku 3430 gld., ki se v veči ali manji meri razdeljujejo skorej na vse točke prvega naslova. Za veroučitelje štirirazrednih šol potrebuje se 100 gld. več, ker se je na novi štirirazredni šoli v Kostanjevici dovolila veroučitelju nagrada 80 gld., veroučitelju v Trebnjem pa od 80 gld. povišala na 100 gld.; odškodnina za vožnjo veroučiteljem poskočila je od zadnjega leta za 865 gld., ker so duhovni prevzeli veronauk na mnogih vnanjih šolah, ker so ga dozdej proti posebnim nagradam preskrbovali posvetni učitelji. Vsled tega se pa znižuje potrebščina za 110 gld. Nagrada za pomožne učitelje v Ljubljani pomnožuje se za 800 gld., ker ste prirastli dve novi taki službi, prav za toliki znesek povikšuje se tudi nagrada frančiškanom v Novem Mestu, ki oskrbujejo tamošnjo štirirazredno deško šolo. Deželni šolski svet in deželni odbor sta namreč sodila, da nagrada po 50 gld. na leto, katero so prej dobivali šesteri učitelji frančiškani, ni v nobeni primeri z velikim trudom, ki ga prizadeva poučevanje. Zato sta sporazumno s frančiškanskim redom določila, da se trem izprašanim redovniškem učiteljem daje po 250 gld., neizprašanemu 200 gld. in pomožnemu učitelju 100 gld. nagrade na leto, kar prejšnjo nagrado presega za 800 gld. Normalno-šolski zaklad pri tej šoli v primeri z drugimi štirirazrednicami še zmerom veliko prihranjuje in ima tudi v tem oziru dobiček, da mu ni treba skrbeti za pokojnino-dotičnim učiteljem, ako kateri izmed njih onemore. Če bode potrebščina normalno-šolskega zaklada leto za letom tako silno naraščala, bodemo želeli, da bi dobili sploh dosti od redovnikov oskrbovanih šol, ki niso nič slabeje od drugih, pač pa mnogo ceneje.

Potrebščina za vzdrževanje rednih šol za silo pomnožila se je od lanskega leta za 360 gld., ker sta se na novo ustanovili dve taki šoli v Soteski in Podlipi, in ravno tako se je povišala potrebščina za excurrentno šolo za 465 gld., ker so se na novo osnovale take šole v Črnavasi, Podkraju, okraju Krškem, Verdrengu in Radolni, nasprotno se pa zmanjšuje izvanredni znesek za druge take šole za 350 gld. Konečno se v tem naslovu v primeri z lanskim letom povikšuje tudi ta točka za 500 gld., ker je pričakovati, da se bodo učitelji v obilnejšem številu vdeleževali obrtnega kurza, ki se letos osnuje v Gradcu, in vsled tega potrebovali obilnejšega namestovanja.

Če še omenjamo, da so se pokojnine učiteljskih vdov od lani znižale za 140 gld., ker je umrla učiteljska vdova Katarina Zentrichova,

in da so se različni troški zaradi večje potreščine za izdajo šolskih zakonov, ki lepo napreduje, pomnožili za 100 gld. našli smo vse okoliščine, katere vplivajo na pomnožitev letošnje potreščine na gori omenjenih 12.650 gld.

Ni se pa v enaki meri pomnožilo pokritje, ki je z 10% šolsko doklado vred le za 3012 gld. višje od lani. Pač je finančni odsek iz že prej omenjenega vzroka povišal donesek od zapuščin za 6000 gld., pač se zvišuje Wittreichova učiteljska ustanova za 60 gld., donesek deželnega odbora isterskega za šolo v Ostrožnem Brdu pa za 10 gld., katerim nasproti odpadek 3 gld. pri užitkih od njiv, travnikov in gozdov še spomina ni vreden, ali veliko bolj občutljiv je odpadek pri 10% šolski nakladi. Tej nakladi podvrženi neposrednji davki bili so po državnem proračunu od finančnega ministerstva za l. 1892. predpisani z 1.576.506 gld. in 10% šolska naklada za leto 1893. iznašala je okroglo 156.700 gld.; za l. 1893. je bilo omenjenih davkov predpisanih 1.536.653 gld., in sicer zemljišnega 638.754 gld., najemarine 237.528 gld., hišno - razrednega davka 141.342 gld., pridobninskega davka 148.443 gld. in dohodninskega davka 370.586 gld. Desetodstotna (10%) šolska doklada po odbitku 1000 gld. zaradi odpisovanja davkov vsled ujm znaša torej 152.665 gld., to je za 4035 gld. manj od preteklega leta. Vsled tega znaša končno povišanje pokritja le 3012 gld. in se povišuje primankljej, ki se bode moral pokriti iz deželnega zaklada, od 152.700 gld. na 162.350 gld., to je za 9650 gld.

Z ozirom na vse to finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1894. s potreščino 344.309 gld., s pokritjem 29.301 gld. in s primanjkljajem 315.008 gld. se potrjuje.

2. V pokritje tega primanjkljaja se bode leta 1894. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem davku, pri hišni najemarini in hišno - razrednem davku, pri pridobninskem in dohodninskem davku po vsej deželi.

Nedostatek v znesku 162.350 gld., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3. Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod točko 2. pridobi Najvišje potrjenje.

4. V rubriki III. „Potreščina“ dovoljuje se c. kr. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5. Potreščine normalno-šolskega zaklada za leto 1893., katerega bi utegnili vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom nastati, pa bi presegle proračun, so pokriti iz blagajničnih preostankov od leta 1893.

Pri tej točki se je vnela dolga razprava, katere zaradi tesnega prostora ne moremo priobčiti. Omenimo le, da se je poslanec dr. Tavčar potezal za izboljšanje gmotnega stanja začasno nastavljenih učiteljev, poslanec g. kanonik Klun je pa zavračal poslanca g. prof. Šukljeta „o propalih dijakih“. V obče moramo pa, žal, priznati, da se je šolstvo in učiteljstvo le bolj napadalo, kakor pa zagovarjalo.

Za učiteljstvo in šolstvo se je potezal naj bolj g. deželni predsednik, ki je povdarjal, da dosežejo učitelji na Kranjskem prav dovoljne učne uspehe v šoli, navzlic temu, da je na Kranjskem nad 83000 šolskih otrok, a le 565 učnih moči, ko bi jih moralo pa prav za prav nad 800 biti, da zadostimo zakonu, ki predpisuje, da ne sme priti na jedno učno moč čez 80 učencev. Če jemljemo v poštev, nadaljuje g. deželni predsednik, še poldnevni pouk, pač ne moremo več zahtevati od učiteljev, kakor v istini storijo pri teh razmerah. (Istina je, da nikjer v Avstriji ni toliko šol s poldnevnim poukom, kakor na Kranjskem, ker ima le 69 šol celodnevni pouk, 252 šol pa poldnevni. Ured.)

Nekateri gg. poslanci so pozivljali merodajne kroge, naj bi se ne pretiravala šolska bremena, češ, da se v ljudstvu budi neka mržnja do šole. (? Ured.) Deželni predsednik g. baron Hein jim pa odgovarja, da so stroški za šolstvo neizogibni, ker še iz daleka nismo tam, kjer bi po zakonu morali biti.

Književnost.

„Matica Slovenska“ razpošilja svoje knjige za l. 1893. Knjige so tri — krasen dar matičnim udom. 1. „Letopis“ za leto 1893. je uredil prof. Anton Bartel; obsega na 306 straneh pet znanstvenih razprav, bibliografijo slovensko in društvene vesti v preteklem letu. — 2. „Slovenska zemlja“. Druga knjiga te zbirke prinaša na 131 straneh iz peresa prof. S. Rutarja zgodovinski opis poknežene grofije goriške in gradišćanske. V berilo je vtisnjenih 12 lično izdelanih podob. Vsak Slovenec, zlasti pa vsak Goričan bo z zanimanjem čital izborno delo učenega pisatelja.

3. „Zabavna knjižnica“ VIII. zvezek. Ta obsaga III. in IV. del (konec) slovečega romana: „Z ognjem in mečem“ iz peresa slovečega Poljaka Sienkiewicz-a. Krasno tiskano knjigo diči veliko podob, ki predočujejo važnejše prizore romana. Velike knjige moremo biti zares veseli, da moremo „Matici“ le častiti, ker je svojim udom poklonila sloveče leposlovno delo.

„Slovenska Matica“ kaj vrlo napreduje, bodisi gledé na svoje delovanje ali gledé na svoj gmotni stan; vender mislimo, da bi se lahko še več storilo, ko bi vse razumništvu slovensko podpiralo to vrlo naše slovstveno društvo, kajti med člani pogrešamo še marsikoga izobraženca — marsikoga ljudskega učitelja — da postane matičar. Zato ta prvi naš slovstveni zavod kar najtopleje priporočamo vsem zavednim slovenskim učiteljem. Letnina znaša 2 gl. Iz prijaznosti posreduje za učitelje tudi naše uredništvo, oziroma upravištvo.

Več o zgoraj imenovanih knjigah v jedni prihodnjih števil.